

RANGÁRÞING EYSTRÁ

Aðalskipulag 2012-2024

BREYTING Í MARS 2016:

**AFMÖRKUN AFÞREYINGAR- OG FERÐAMANNASVÆÐIS OG BREYTING Á
LEGU ÞÓRSMERKURVEGAR VIÐ HAMRAGARÐA OG SELJALANDSFOSS
UNDIR V-EYJAFJÖLLUM**

Umhverfisskýrsla

ÖNNUR SKIPULAGSGÖGN:
Breyting á sveitarfélagsuppdrætti dag. 29. mars 2016

29. mars 2016

**TEIKNISTOFA
ARKITEKTA**
GYLFI GUÐJÓNSSON
OG FÉLAGAR ehf.
arkitektar faí

Almennt

Markmiðið með lögum um mat á umhverfisáhrifum áætlana er að stuðla að sjálfbærri þróun og draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum. Jafnframt að stuðla að því að við áætlanagerð sé tekið tillit til umhverfissjónarmiða. Það skal gert með með umhverfismati tiltekinna skipulags- og framkvæmdaáætlana stjórnvalda sem líklegt er að hafi í för með sér veruleg áhrif á umhverfið. Með umhverfismati áætlana er leitast við að greina líklegar umhverfisbreytingar af völdum skipulagsáætlunarinnar í ljósi þeirra upplýsinga sem liggja fyrir um núverandi ástand og meta vægi og varanleika breytinganna.

Áhrifamat

Áætlunin gerir ráð fyrir talsverðri stækkun afþreyingar- og ferðamannasvæðis við Hamragarða og Seljalandsfoss. Einnig er um að ræða nokkuð róttæka breytingu á legu Þórsmurkurvegur (nr. 249) þar sem hann liggur um skipulagssvæðið.

Nýi vegarkafllinn felur í sér framkvæmd sem tilgreind er í viðauka 1 B/C, tölulið 10.09/10.10 í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og fellur því skipulagsbreytingin undir ákvæði laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006. Í flokki B og C eru tilgreindar þær framkvæmdir sem kunna að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif. Metið er í hverju tilviki með tilliti til eðlis, umfangs og staðsetningar, hvort þær skuli háðar mati á umhverfisáhrifum samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum. Fyrirhuguð framkvæmd er því tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar.

Að öðru leyti felur aðalskipulagsbreytingin við Hamragarða og Seljalandsfoss ekki í sér framkvæmdir sem tilgreindar eru í viðaukum I og II í lögum um mat á umhverfisáhrifum.

Inntak, helstu stefnumið og tengsl við aðra áætlanagerð

Stækkun afþreyingar- og ferðamannasvæðis við Hamragarða og Seljalandsfoss er nauðsynleg vegna mikillar fjölgunar ferðamanna sem sækja staðinn heim. Vegna áforma um stækkun svæðisins er gerð tillaga um færslu Þórsmurkurvegur (nr.249) til vesturs að varnargarði Markarfljóts. Um er að ræða nýjan um 1.100 m langan vegarkafli sem tengist Þjóðvegi nr. 1, skammt austan Markarfljótsbrúar og liggur meðfram varnargarði Markarfljóts allt að Gljúfurá í norðri þar sem hann tengist núverandi Þórsmurkurvegi. Núverandi Þórsmurkurvegur frá Þjóðvegi að Gljúfurá verður þar með lagður af sem tengivegur.

Hinn nýi vegarkafli krefst breytinga á aðalskipulagi Rangárþings eystra 2012-2024. Ekki er í gildi deiliskipulag fyrrnefnds svæðis en nýtt deiliskipulag er í vinnslu.

Unnar hafa verið nokkrir valkostir eða sviðsmyndir sem sýna mismunandi fyrirkomulag á svæðinu, legu Þórsmurkurvegur, staðsetningu bygginga, göngustíga og fl. Sveitarstjórn hefur ákveðið að leggja sviðsmynd A til grundvallar í skipulagi svæðisins. Nýr vegarkafli Þórsmurkurvegur samkvæmt þeirri sviðsmynd er því í umhverfismati áætlana borin saman við svonefndan 0-kost.

Aðliggjandi sveitarfélög eru Rangárþing ytra að vestan og Mýrdalshreppur að austan. Skaftárhreppur liggur einnig að Rangárþingi eystra á Mýrdalsjökli. Sameiginlega skipulagslínur eru að öðru jöfnu flutningslínur og fjarskiptalagnir. Áætlunin hefur ekki áhrif á aðliggjandi sveitarfélög.

Mikilvægir þættir í umhverfinu og líkleg þróun þess án framfylgdar áætlunarinnar.

Skipulagssvæðið er að hluta til í farvegi mjög stórra jökulhlaupa úr Kötlu (Holm og Kjaran 2005). Veðurstofa Íslands metur hættu af völdum flóðs á þessum stað mikla (high) (Pragneux og Roberts 2015).

Hamragarðar og Seljalandsfoss eru mikilvægar náttúruperlur sem viðkvæmar eru fyrir hvers kyns átroðningi.

Seljalandsfoss, Gljúfrabúi og hamrarnir á milli þeirra eru á náttúruminjaskrá (nr. 720) : *Einkar fallegir fossar, sem setja mikinn svip á landslagið, gróskumiklar brekkur.*

Vitað er um fjölda menningarminja kringum Hamragarðabæinn (bæjarhús, útihús, heimtröð, garðlög, gömul tún) og einnig við Myllulækinn (virkjanaminjar). Kverkarhellir er manngerður, a.m.k. að hluta, er yfir 100 ára gamall og því friðaður. Fjallað verður nánar um minjar og verndarsvæði í deiliskipulagi afþreyingar- og ferðamannasvæðisins og unnin fornleifaskráning eins og lög gera ráð fyrir.

Meðfram Markarfljóti, m. a. þar sem nýr Þórsmekurvegur er fyrirhugaður, er í aðalskipulagi skilgreint hverfisverndarsvæði með eftirfarandi ákvæðum:

- Hefðbundnar nýttar svo sem beit og veiðar haldast eins og verið hefur.
- Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki og þess jafnan gætt að hún leiði til eins lítillar röskunar á umhverfi og lífríki og kostur er.
- Þurfi að reisa mannvirki s.s. fjallaskála, gangnamannaskála, neyðarskýli, fjarskiptastöðvar eða aðrar sambærilegar byggingar á svæðinu skal það gert kv. ákvæðum um slíkar byggingar í aðalskipulagi, í samræmi við deiliskipulag.

Áætlað vegarstæði nýs Þórsmekurvegar við Hamragarða og Seljalandsfoss meðfram varnargarði Markarfljóts hefur ekki sérstakt náttúruverndargildi. Um er að ræða fyrrum farveg fljótsins, að miklu leyti uppgróna aura með nokkurri gróðurhulu. Svæðið er votlent að hluta en jarðvegur víða rýr. Ekki er um að ræða verðmætt landbúnaðarland.

Mikilvægt er að fyrirhugaður Þórsmekurvegur verði lagaður að aðstæðum og felldur að landi eins vel og kostur er.

Án framfylgdar áætlunarinnar mun skapast neyðarástand á svæðinu, umferðarvandamál, slyshætta, skortur á bílastæðum og göngustígum.

Umhverfisþættir sem líklegt er að verði fyrir verulegum áhrifum af framkvæmd áætlunarinnar.

Í umhverfisskýrslu þessari er litið til viðeigandi umhverfisþátta:

- Landslag, náttúrufar, verndarsvæði, fornminjar.
- Byggðapróun, byggðarmynstur, yfirbragð byggðar
- Auðlindir, vatn, jarðefni, landbúnaðarland.
- Hagkvæmni, þjónustukerfi, rekstur.
- Samgöngur, umferðaröryggi.
- Efnahagur, atvinnulíf, mannfjöldi.

Umhverfisverndarmarkmið stjórnvalda og hvernig tekið hefur verið tillit til þeirra og annarra umhverfissjónarmiða við gerð áætlunarinnar.

Áætlunin er í samræmi við leiðarljós og stefnu sveitarstjórnar í aðalskipulagi Rangárþings eystra:

- Í Rangárþingi eystra skulu vera góð búsetuskilyrði fyrir alla. Þar skal vera öflugt, fjölbreytt og framsækið atvinnulíf sem m.a. byggist á sérstöðu svæðisins og möguleikum til nýsköpunar.

- Umhverfismál, náttúruvernd og tengsl við sögu og söguminjar skulu höfð að leiðarljósi og tekið skal mið af sjónarmiðum um sjálfbæra þróun samfélags og byggðar við skipulag og uppbyggingu sveitarfélagsins.
- Sem aðili að Kötlu jarðvangi og erlendum samtökum jarðvanga sér sveitarfélagið fram á öflugra og fjölbreyttara atvinnulíf, einkum í ferðaþjónustu og skyldum greinum.

Áætlunin er í samræmi við stefnu sveitarstjórnar um bætta samgöngur í sveitarfélaginu öllu, umferðaröryggi allra vegfarenda og um greiðar aðkomuleiðir að helstu ferðamannastöðum.

Áætlunin er í samræmi við þá stefnu skipulagslaga nr. 123/2010 að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landsgæða, tryggja varðveislu náttúru- og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu með sjálfbæra þróun að leiðarljósi.

Áætlunin er í samræmi við markmið laga um náttúruvernd nr. 60/2013 þar sem m. a. er lögð áhersla á að auðvelda umgengni og kynni almennings af náttúr landsins og menningarminjum sem henni tengjast og efla þekkingu og fræðslu um náttúruna.

Áætlunin er í samræmi við stefnumörkun stjórnvalda 2002-2020 í „Velferð til framtíðar“ um vernd líffræðilegrar fjölbreytni: Við framkvæmdir sem raska eða breyta lifandi náttúru verði beitt varúðarsjónarmiði og vistkerfisnálgun þannig að neikvæðum áhrifum á vistkerfi verði haldið í lágmarki.

Skilgreining, lýsing og mat á líklegum verulegum umhverfisáhrifum af framkvæmd áætlunarinnar.

Sveitarstjórn hefur látið vinna nokkrar sviðmyndir sem taka til legu Þórsmurkurvegur og fyrirkomulags og uppbyggingar á afþreyingar- og ferðamannasvæðinu við Hamragarða og Seljalandsfoss. Sveitarstjórnin samþykkti þann kost A sem í eftirfarandi töflu er borinn saman við svonefndan 0-kost.

FÆRSLU ÞÓRSMURKURVEGAR/NÝR VEGARKAFLI. NIÐURSTÖÐUR UMHVERFISÁHRIFA Á VIÐKOMANDI UMHVERFISÞÆTTI

Í eftirfarandi töflu eru dregnar saman niðurstöður umhverfisáhrifa hins nýja vegarkafli Þórsmurkurvegur:

	KOSTUR A Líkleg þróun umhverfis með framfylgd breytingartillögunnar	0 KOSTUR Líkleg þróun umhverfis með framfylgd gildandi aðalskipulags
Landslag, náttúrufar, verndarsvæði, fornminjar.	Bætt flæði bíla- og gönguumferðar um skipulagssvæðið stuðlar að dreifingu álags og verndun. Færsla Þórsmurkurvegur að varnargörðum Markarfljóts skapar aukið svigrúm á svæðinu. Unnin verður fornleifaskráning í tengslum	Hætta á óafturkræfum umhverfisspjöllum. Svæðið er komið að þolmörkum og ræður ekki við stöðugt vaxandi fjölda ferðamanna. Bílastæði við Seljalandsfoss og Hamragarða hafa neikvæð áhrif á ásýnd svæðisins.

	við gerð deiliskipulags. Nýr Þórsmerkurvegur liggur um hverfisverndarsvæði við Markarfljót. Því ber að útfæra veginn af kostgæfni og aðlaga aðstæðum.	
Byggðapróun, byggðarmynstur, yfirbragð byggðar.	Yfirbragð byggðar, byggðarmynstur ræðst á deiliskipulags- og hönnunarstigi.	Núverandi yfirbragð byggðar er einkennandi fyrir byggð undir Fjöllunum, þ. e. dreifð, stakstæð hús við brekkurætur.
Auðlindir, vatn, jarðefni, landbúnaðarland.	Hinn nýi vegarkafli Þórsmerkurvegur skerðir ekki ræktarland.	Núverandi vegur skerðir ekki ræktarland.
Hagkvæmni, þjónustukerfi, rekstur.	Við færslu Þórsmerkurvegur til vesturs þar sem hann fer um afþreyingar- og ferðamannasvæðið við Hamragarða og Seljalandsfoss eykst svigrúm til fjölþættra athafna. Rekstur og utanumhald þjónustusvæðisins verður hagkvæmari.	Óbreytt lega Þórsmerkurvegur stendur í vegi fyrir hagkvæmu þjónustukerfi og rekstri frambærilegrar ferðaþjónustu.
Samgöngur, umferðaröryggi.	Breyting á Þórsmerkurvegi mun auka umferðaröryggi á svæðinu umtalsvert. Aðgreining Þórsmerkurumferðar og umferð akandi og gangandi við ferðamannastaðinn stuðlar að bættu umferðaröryggi.	Öryggi ferðamann er ekki tryggt vegna mikils fjölda ferðamanna á alls kyns farartækjum. Mikill skortur er á bílastæðum, lélegt stígakerfi, eðja á sumrin og hálka á vetrum. Við þessar aðstæður skapar umferð um Þórsmerkurveg hættu fyrir gangandi og akandi vegfarendur.
Efnahagur, atvinnulíf, mannfjöldi.	Færsla vegarins skapar hagkvæmt afþreyingar- og ferðamannasvæði. Ný og fjölþætt störf verða til í ferðaþjónustu. Meiri umsvif og tekjur bæði fyrir sveitarfélagið og einstaklinga.	Sveitarfélagið og einstaklingar verða af umtalsverðum tekjum, einkum vegna þjónustu við ferðamenn.
Öryggi, heilsa, náttúruvá.	Með skýrri aðgreiningu bílaumferðar og göngu-og útivistarsvæða er stuðlað að öryggi ferðamanna og gesta. Náttúruvá/flóðahætta vegna Markarfljóts ógnar nýjum vegi.	Öryggi ferðamann er ekki tryggt vegna skorts á bílastæðum, lélegs stígakerfis, eðju á sumrin og hálku á vetrum. Umferð um Þórsmerkurveg skapar hættu fyrir gangandi og

		akandi vegfarendur. Náttúrvá/flóðahætta vegna Markarfljóts ógnar núverandi vegi.
Stefna/markmið sveitarstjórnar og ríkis.	Færsla vegarins sem skapar aukið svigrúm og umferðaröryggi á svæðinu er í samræmi við stefnu sveitarfélagsins um eflingu ferðaþjónustu og bætt aðgengi að ferðamannastöðum	Óbreyttur Þórsmerkurvegur tryggir ekki umferðaröryggi og þrengsli og skortur á bílastæðum og göngustígum hindrar eðlilega uppbyggingu ferðaþjónustu.

Mótvægisáðgerðir

Lögð er áhersla á aðlögun vegarins að landslagi. Í deiliskipulagi verður nánar gerð grein fyrir aðlögun vegarins að landslagi og hæðarsetningu með það fyrir augum að milda ástýnd hans, séð frá Hamragörðum og Seljalandsfossi.

Matsaðferð og niðurstaða.

Sveitarstjórn hefur látið vinna nokkrar sviðmyndir sem taka til fyrirkomulags og uppbyggingar á fyrirhuguðu afþreyingar- og ferðamannasvæðinu við Hamragarða og Seljalandsfoss þ. á. m. legu Þórsmerkurvegur. Sveitarstjórnin hefur samþykkt kost A sem í töflu er borinn saman við svonefndan 0-kost.

Sá kostur liggur hvað mest miðsvæðis, gefur mikið svigrúm til uppbyggingar, er auðveldur í framkvæmd í áföngum og mun nýtast gestum á svæðinu vel.

Í deiliskipulagi verður nánar gerð grein fyrir fyrirnefndum sviðsmyndum sem taka til fyrirkomulags og uppbyggingar á svæðinu og þær metnar.

Umhverfismat aðalskipulagsáætlunarinnar er unnið af skipulagsráðgjafa í samráði við skipulagsnefnd Rangárþings eystra.

Vöktun

Ekki verður um eiginlega vöktun umhverfisáhrifa að ræða umfram samráðs sveitarstjórnar og Vegagerðarinnar við hönnun vegarins og eftirlits með framkvæmdum.

Samantekt

Um er að ræða breytta legu Þórsmerkurvegur, þ.e. færslu hans að varnargarði Markarfljóts á mótis við Hamragarða og Seljalandsfoss. Nýr um 1.100 m langur vegarkafli nær frá þjóðvegi nr. 1, skammt austan Markarfljótsbrúar að Gljúfurá í norðri.

Áhrifin á landslag, náttúrufar, verndarsvæði og fornminjar eru metin óveruleg. Færsla vegarins bætir flæði bíla- og gönguúmfærðar um skipulagssvæðið stuðlar að að dreifingu álags og verndun.

Færsla Þórsmerkurvegur að varnargarðum Markarfljóts skapar aukið svigrúm á svæðinu. Unnin verður fornleifaskráning í tengslum við gerð deiliskipulags. Nýr Þórsmerkurvegur mun liggja um hverfisverndarsvæði við Markarfljót og ber því að útfæra veginn af kostgæfni og aðlaga aðstæðum.

Áhrifin á byggðaðpróun, byggðarmynstur og yfirbragð byggðar verða metin á deiliskipulagsstigi.

Áhrifin á auðlindir, vatn, jarðefni, landbúnaðarland eru metin óveruleg. Hinn nýi vegarkafli Þórsmerkurvegjar skerðir ekki ræktarland.

Áhrifin á hagkvæmni, þjónustukerfi, rekstur eru metin jákvæð. Við færslu Þórsmerkurvegjar til vesturs þar sem hann fer um afþreyingar- og ferðamannasvæðið við Hamragarða og Seljalandsfoss eykst svigrúm til fjölpættra athafna. Rekstur og utanumhald þjónustusvæðisins verður hagkvæmari.

Áhrifin á samgöngur, umferðaröryggi eru metin jákvæð. Breyting á Þórsmerkurvegi mun auka umferðaröryggi á svæðinu umtalsvert. Aðgreining Þórsmerkurumferðar og umferð akandi og gangandi við ferðamannastaðinn stuðlar að bættu umferðaröryggi.

Áhrifin á efnahag, atvinnulíf eru metin mjög jákvæð. Færsla vegarins skapar hagkvæmt afþreyingar- og ferðamannasvæði. Ný og fjölpætt störf verða til í ferðaþjónustu. Meiri umsvif og tekjur bæði fyrir sveitarfélagið og einstaklinga.

Áhrifin á öryggi, heilsu eru metin jákvæð. Með skýrri aðgreiningu bílaumferðar og göngu- og útivistarsvæða er stuðlað að öryggi ferðamanna og gesta.

Áhrifin á náttúrvá eru metin neikvæð. Flóðahætta er í Markarfljóti í tengslum við hugsanleg eldsumbrot og mun ógnar nýjum vegi.

Stefna/markmið sveitarstjórnar og ríkis styðja við inntak áætlunarinnar. Færsla vegarins sem skapar aukið svigrúm og umferðaröryggi á svæðinu er í samræmi við stefnu sveitarfélagsins um eflingu ferðaþjónustu og bætt aðgengi að ferðamannastöðum.

